

ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
SPRÁVA TATRANSKÉHO NÁRODNÉHO PARKU

Tatranská Štrba č. 75, P.O. Box 21, 059 41 Tatranská Štrba

Krajský úrad ŽP v Prešove
Odbor ochrany prírody a krajiny
Námestie mieru 2
081 92 PREŠOV

Váš list číslo/zo dňa
1/2004/01018-017

Naše číslo
TANAP/1999/04-dopl.

Vybavuje
Ing. Kaliský
Ing. Celer

Tatr. Štrba
7.1.2004

Vec

**„Povolenie generálnej výnimky z podmienok ochrany prírody na území TANAPu“ -
dopĺňujúce stanovisko**

Na základe Vašej žiadosti č. 1/2004/01018-017 zo dňa 31.12.2004, o doplnenie stanoviska Vám predkladáme z hľadiska záujmov ochrany prírody a krajiny nasledovné stanovisko:

A. Vstupné údaje

Predmet: Predmetom žiadosti je udelenie generálnej výnimky zo zakázaných činností podľa Zákona NR SR č.543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Žiadateľ: Štátne lesy TANAPu, Tatranská Lomnica

Účel stanoviska: Rozhodnutie orgánu ochrany prírody a krajiny o udelení generálnej výnimky zo zakázaných činností ustanovených v § 16 ods. 1 Zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, tak ako to vyžaduje § 67 písm. i) citovaného zákona.

Podklady: Na posúdenie zámeru žiadateľ predložil písomnú žiadosť o udelenie generálnej výnimky z podmienok ochrany prírody, za účelom riešenia následkov veternej smršte na území LHC Vysoké Tatry. Súčasťou žiadosti je priložený zoznam lesných porastov zasiahnutých vetrovou kalamitou. ŠL TANAPu zaslali dňa 16.12.2004 e-mailom zoznam porastov postihnutých kalamitou v členení podľa vlastníctva a užívania, ktorý dňa 30.12.2004 doplnili o objemy kalamitnej drevnej hmoty, e-mailom zo dňa 4.1., 5.1. a 7.1.2005 zaslali opravenú databázu JPRL.

Pri posudzovaní žiadosti sme využili najmä tieto podklady:

- Uznesenie vlády SR č. 658/1991, ktorým bol schválený Program starostlivosti o Tatranský národný park;

- zápisnica z pracovného stretnutia k riešeniu problematiky vetrovej a podkôrnikovej kalamity na území TANAPu, organizovaného ŠOP SR Banská Bystrica dňa 5. 2. 2004 (viď príloha),
- stanovisko Ústavu ekológie lesa SAV zo dňa 4.2.2004.
- Stanovisko Podtatranskej vodárenskej spoločnosti ,a.s. k „Odstraňovaniu dôsledkov vetrovej kalamity“ – požiadavky na ochranu vodných zdrojov
- Stanovisko WWF k vetrovej kalamite v TANAPe
- „Projekt revitalizácie lesov postihnutých veternou smršťou“ –návrh Správy TANAPu

B. Stanovisko

Na území dotknutých národných prírodných rezervácií a prírodných rezervácií platí v súčasnosti najvyšší, piaty stupeň ochrany prírody v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny § 16).

Identifikácia a hodnotenie územia z hľadiska ochrany prírody a krajiny:

Dotknuté územie sa člení na územie rezervácií a vlastné územie národného parku. Územie rezervácií je súčasťou územia európskeho významu Tatry (SKUEV 0307) ustanoveného Výnosom MŽP SR č.3/2004-5.1 zo dňa 14.7.2004 s priradeným piatym, štvrtým a tretím stupňom ochrany prírody. Stanovisko vychádza z odstráneného nesúladu výnosu MŽP SR č.3/2004-5.1 k územiám európskeho významu so zákresom hraníc v GIS a kontroly parciel v zmysle požiadavky MŽP SR, odboru ochrany prírody a krajiny (list č.3857/1195/2004-5.1 zo dňa 2.11.2004 - príloha).

Územie rezervácií

Územie európskeho významu s priradeným 5. stupňom ochrany prírody predstavuje výraznú koncentráciu prírodoochranných hodnôt najvyššieho významu.

Unikátne formy bralovo-hôľného reliéfu svojou rozlohou a priestorovým usporiadaním umožňujú vytvoriť v TANAP-e súvislý areál s 5. stupňom ochrany prírody.

Územie zároveň tvorí jadrové územie (Core Area) pre program UNESCO Človek a biosféra (MAB). Biotopy predstavujú jadro nadregionálneho biocentra európskeho významu s maximálnou koncentráciou druhov a biotopov podľa NATURA 2000. Všetky ekosystémy je potrebné ponechať **bez ľudského zásahu**, vrátane lesných ekosystémov, ktorých drevinové zloženie bolo narušené vonkajšími stresovými faktormi (vetrové, hmyzové, snehové, námrazové a iné kalamity lesných porastov).

Územie európskeho významu s priradeným 4. stupňom ochrany prírody predstavuje biotopy, ktoré patria do výškového stupňa cca 700-1250 m n. m. a z hľadiska vertikálneho priestorového rozloženia sa nachádzajú pod územím s priradeným 5. stupňom ochrany prírody.

Lesné ekosystémy si vyžadujú prírode blízke formy regulačnej starostlivosti (jemné spôsoby pestovania lesa), ktoré spočívajú vo vytváraní diferencovanej výškovej, hrúbkovej a vekovej štruktúry, zacielené na posilnenie ich ekologickej stability. Územie predstavuje nárazníkovú zónu, kde v prípade výskytu podkôrnikovej kalamity sa uvažuje s intenzívnymi ochrannými opatreniami, cieľom ktorých je eliminácia populácie podkôrných škodcov a prípadného rozširovania podkôrnikovej kalamity do okolia.

Územie európskeho významu s priradeným 3. stupňom ochrany prírody predstavuje biotopy, ktoré z hľadiska vertikálneho priestorového rozloženia sa nachádzajú pod územím s priradeným 4. stupňom ochrany prírody.

Lesné ekosystémy si vyžadujú intenzívnu starostlivosť najmä formou rekonštrukcie porastov s uplatnením kombinácie umelej obnovy s prirodzenou obnovou drevín. Osobitnú pozornosť treba venovať sukcesným vývojovým štádiám, v ktorých prirodzenú zložku tvoria tzv. pionierske dreviny.

Vlastné územie národného parku s priradeným 3. stupňom ochrany prírody

Územie s priradeným 3. stupňom ochrany prírody predstavuje biotopy, ktoré z hľadiska vertikálneho priestorového rozloženia sa nachádzajú pod územím rezervácií. Lesné ekosystémy si vyžadujú intenzívnu starostlivosť najmä formou rekonštrukcie porastov s uplatnením kombinácie umelej obnovy s prirodzenou obnovou drevín. Osobitnú pozornosť treba venovať sukcesným vývojovým štádiám, v ktorých prirodzenú zložku tvoria tzv. pionierske dreviny.

Návrh riešenia:

Na základe žiadosti ŠL TANAPu navrhuje Správa TANAP-u nasledovné riešenie:

Nakoľko zoznam porastov dodaný Štátnymi lesmi TANAPu ani po viacerých opravách nespĺňa §3 Vyhlášky MP SR č.5/1995 Z.z. o hospodárskej úprave lesov, S-TANAPu opravuje JPRL: 537b1 na 537b, 545 na 545 1, 822 na 822 1, 826 na 826 1, 827a na 827a1, 930 na 930 1, ostatné JPRL s nesprávne uvedeným označením budú zo zoznamu vylúčené, pretože nie je možné určiť, či sa jedná o porastové skupiny alebo etáže sporných porastov.

Správa TANAPu doporučuje overiť aj Štátnymi lesmi TANAPu uvedený rozsah objemu kalamitnej hmoty v porastoch, kde nebude udelená výnimka na spracovanie kalamitnej drevnej hmoty a vypracovať expertný posudok LESOPROJEKTu. S-TANAPu vyslovuje počudovanie nad stanovenými objemami drevnej hmoty pre niektoré JPRL, ktoré nevychádzajú z reálneho stavu, napr. JPRL 1240a (20306 m³), JPRL 1237 1 (25620 m³), a ktoré zároveň podľa našich vedomostí dokonca až dvojnásobne presahujú celkové zásoby pre tieto porasty. Táto skutočnosť je zvlášť dôležitá z dôvodu, že naša organizácia nerozumie, ako bude takto nadsadený objem drevnej hmoty evidovaný a zároveň upozorňujeme, že v oboch uvedených porastoch Správa TANAPu nesúhlasí so spracovaním kalamity, čo v prípade neudelenia výnimky na spracovanie môže znamenať nárok na majetkovú ujmu, nakoľko vlastníkom týchto porastov je Mesto Kežmarok a v rozhodnutí nesprávne uvedený objem môže byť neskôr zneužívaný.

Doporučujeme Krajskému úradu životného prostredia SR udeliť výnimku na inštalovanie feromónových lapačov vo všetkých porastoch postihnutých kalamitou, kde sa bude postupovať podľa „Projektu ochrany lesných ekosystémov“ odsúhlaseného odbornou organizáciou OP

Územie rezervácií

Porasty na ÚEVs priradeným 5. stupňom ochrany (príloha č. 2)

Zoznam porastov s návrhom opatrení podľa priloženej tabuľky č.1 (príloha).

V uvedených porastoch Správa TANAPu zásadne nesúhlasí s udelením výnimky na spracovanie, chemickú alebo mechanickú asanáciu kalamitnej drevnej hmoty.

Porasty na ÚEV s priradeným 4. stupňom ochrany (príloha č. 3)

1. ponechať cca. 30 % stromov – hrubiny, najmä vývraty ležiace po vrstevnici, stojace zlomy (za stojace zlomy sa považujú stromy poškodené vetrom, ktoré nemajú korunu s vychýlením kmeňa do 10%), ponechať v poraste všetky stromy, ktoré už opustil podkôrny hmyz a opadáva z nich kôra, na stretnutí ŠL TANAPu a Správy TANAPu 4.1.2005 bolo dohodnuté, že spresnenie a lokalizácia ponechania hmoty bude určená spoločne za účasti ŠL TANAPu a Správy TANAPu.
2. na extrémnejších stanovištiach (sklon nad 50%, kamenité a podmáčané lesné typy a brehové porasty) ponechať cca 50 % stromov, najmä vývraty ležiace po vrstevnici, zákaz prejazdu ťažkej techniky, na stretnutí ŠL TANAPu a Správy TANAPu 4.1.2005 bolo dohodnuté, že spresnenie a lokalizácia ponechania hmoty bude určená spoločne za účasti ŠL TANAPu a Správy TANAPu.
3. tenšinu ponechať, nespáľovať, nepravidelne uhadzovať a max. využívať mikrorelieéf s cieľom vytvárania mikroklimatických podmienok pre prirodzenú obnovu, postupovať na základe „Projektu ochrany lesných ekosystémov“ a „Projektu požiarnej ochrany“, odsúhlasených odbornou organizáciou OP
4. použitie chemickej asanácie prípustné len na odvozných miestach (lesný sklad)
5. ponechať všetky stojace životaschopné stabilné stromy, jednotlivé výstavky, skupiny stromov a porastové okraje
6. v prípade použitia stromovej metódy ponechať vrcholce v poraste, za vrcholec sa považuje vrchná časť stromu do hrúbky, ktorá bude zadefinovaná v „Projekte spracovania kalamitného dreva“ odsúhlasenom odbornou organizáciou OP ako hrúbka stanovená pre tenšinu
7. pre dopravné sprístupnenie využívať existujúcu cestnú sieť, uvažuje sa s jej spevnením len štrkom po existujúce odvozné miesta, oprava a údržba len existujúcej dopravnej siete
8. max. chrániť lokality s existujúcim prirodzeným zmladením – podmienka platí všeobecne bez obmedzenia technológie,

Porasty na ÚEV s priradeným 3. stupňom ochrany (príloha č. 4)

9. ponechať cca. 10 % stromov - hrubiny, najmä vývraty ležiace po vrstevnici s cieľom vytvoriť vhodné mikrostanovište pre prirodzenú obnovu, stojacich zlomov (za stojace zlomy sa považujú stromy poškodené vetrom, ktoré nemajú korunu s vychýlením kmeňa do 10%), ponechať v poraste všetky stromy, ktoré už opustil podkôrny hmyz a opadáva z nich kôra, na stretnutí ŠL TANAPu a Správy TANAPu 4.1.2005 bolo dohodnuté, že spresnenie a lokalizácia ponechania hmoty bude určená spoločne za účasti ŠL TANAPu a Správy TANAPu.
10. tenšinu ponechať na mieste, prípadne štiepkovať, spaľovať len na základe „Projektu ochrany lesných ekosystémov“ a „Projektu požiarnej ochrany“, odsúhlasených odbornou organizáciou OP nepravidelne uhadzovať a max. využívať mikrorelieéf s cieľom vytvárania mikroklimatických podmienok pre prirodzenú obnovu
11. začať od starších porastov, južne exponovaných lokalít, lokalít najatraktívnejších pre podkôrny hmyz (5.-6. vegetačný stupeň),
12. ponechať všetky stojace životaschopné stabilné stromy, jednotlivé výstavky, skupiny stromov, porastové okraje
13. použitie pozemnej chemickej asanácie prípustné len na základe „Projektu ochrany lesných ekosystémov“ odsúhlaseného odbornou organizáciou OP
14. pre dopravné sprístupnenie využívať existujúcu cestnú sieť s možnosťou jej spevnenia len štrkom po existujúce odvozné miesta,, zahustenie cetnej siete vyžaduje samostatný projekt,

Vlastné územie národného parku s priradeným 3. stupňom ochrany prírody

15. použitie pozemnej chemickej asanácie prípustné len na základe „Projektu ochrany lesných ekosystémov“ odsúhlaseného odbornou organizáciou OP
16. lety vrtníkom sú prípustné len s cieľom odstránenia drevnej hmoty

Odôvodnenie: Na území dotknutých NPR a PR platí najvyšší, piaty stupeň ochrany prírody v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny § 16), kde podľa ods.1 písm. b je zakázané zasiahnuť do lesných porastov a poškodzovať vegetačný a pôdny kryt.

Pri dodržaní vyššie uvedených podmienok nedôjde k poškodeniu alebo zničeniu biotopov (§12 ods.b zákona). Požiadavka na ponechanie drevnej hmoty v území európskeho významu vychádza z nasledujúcich podmienok ochrany prírody a ekosystémov:

- Ponechaná biomasa bude zdrojom energie a vhodným prostredím pre mikroorganizmy, ktoré podporujú širokú biologickú rozmanitosť ekosystémov, ponechanie mŕtveho a rozkladajúceho sa dreva zároveň stabilizuje biologickú diverzitu.
- Ponechaná biomasa bude východiskom pre prirodzené zmladenie lesných a nelesných druhov rastlín
- Ponechaná biomasa bude poskytovať vhodné topické a trofické podmienky pre živočíšstvo
- Zachová sa množstvo živín v prirodzenej forme
- Zabezpečí sa prirodzený trofický reťazec ekosystémov a úspešný vývoj celého lesného spoločenstva
- Ponechané kmene zabezpečia priaznivú mikroklimu pre klíčenie a odrastanie semenáčikov
- Ponechané kmene zabezpečia vhodnú mikroklimu a vytvorenie priaznivého pôdneho prostredia pre sadenice zo zalesnenia
- Ponechaná biomasa zamedzí eróznno-denudačným procesom v pôdnych profiloch, splavu humusovej vrstvy, zmene vlhkostných pomerov pôdneho profilu,
- Ponechané stojace zlomy zabezpečia vhodné podmienky pre vtáctvo, najmä dutinové hniezdiče
- Kmene ponechaných odumretých stromov stabilizujú strmé svahy pred eróziou, zadržia v lesnom prostredí vlhkosť a zmiernia negatívny vplyv viacerých abiotických faktorov prostredia (regulácia mezoklimatických a mikroklimatických pomerov)
- Ponechané stromy už neatraktívne pre podkôrny hmyz zabezpečujú ekologickú stabilitu územia, nehrozí z nich nálet podkôrneho hmyzu na porastové steny a dovnútra porastov a preto pominul dôvod na ich odstránenie

Množstvo objemu ponechanej drevnej hmoty je priamo závislé na povahe prírodných hodnôt konkrétneho územia. Väčší objem umožní vo väčšej miere zabezpečiť autoregulačné a autoregeneračné procesy.

Letecká aplikácia chemických látok je na celom území vylúčená z nasledujúcich dôvodov: V štátoch EÚ je použitie insekticídov v chránených územiach neprípustné. Insekticídy sa obyčajne nepoužívajú ani v hospodárskych lesoch a často je ich použitie úplne zakázané. Účinok leteckej aplikácie je navyše neistý, závisí od počasia pred, počas a po aplikácii (už minimálne horizontálne zrážky dokážu eliminovať účinok insekticídu, postrek býva obyčajne zmytý a nedostatočne účinný). Letecká aplikácia nezabezpečí selektívne použitie chemických látok na kmeň.

Niektoré štúdie uvádzajú na rozdiel od predajcov pretrvávanie rezíduí až 12 mesiacov (Journal of pesticide reform (Fox, 1996)), a dochádza k ohrozeniu zdrojov podzemnej vody. Takisto dochádza k vážnemu ohrozeniu biodiverzity a ohrozeniu zdravia človeka. Veľká časť dotknutých porastov sa nachádza nad zdrojmi pitnej vody v pásme hygienickej ochrany 2 a 3. stupňa. Jarné rojenie lykožrúta v podmienkach TANAPu prebieha veľmi rýchlo, častokrát tesne po rozpustení snehu. Kalamitná hmota ešte nie je prístupná na asanáciu a lykožrút smrekový sa z nej už môže vyroiť. Letecký postrek na snehu by priamo ohrozil vodné zdroje. Takže toto opatrenie môže prísť neskoro a už nebude mať nijaký význam.

Pokiaľ ide o aktivity v lesných porastoch navrhovanej zóny A (ÚEV s priradeným 5. stupňom ochrany), v lesných porastoch tejto zóny z ochranných a ekologických (environmentálnych) dôvodov neodporúčame chemicky a ani iným spôsobom túto hmotu asanovať. Asanácia drevnej hmoty by bola v rozpore s princípom samovývoja lesa. Naviac, oblasť Tatier ako taká predstavuje cenný vodohospodársky zdroj, kde by použité chemické látky (v tomto prípade insekticídy) mohli narušiť jednotlivé zložky unikátneho prírodného prostredia a fungovanie citlivých ekosystémov. Aplikáciu pesticídov považujeme za

nebezpečnú. Prípravky nie sú dostatočne selektívne, t. j. nepôsobia len na lykožrúta, čo potvrdzuje aj odborná literatúra. Významne tak ovplyvňujú biodiverzitu. V porastoch na území európskeho významu s priradeným 5. stupňom ochrany bude spôsob inštalácie feromónových lapačov komplexne riešiť „Projekt ochrany lesa na území Vysokých Tatier po vetrovej kalamite“ písomne odsúhlasený ŠOP SR, Správou TANAPu.

V porastoch na území európskeho významu s priradeným 5. stupňom ochrany bude nebezpečie požiarov komplexne riešené v „Projekte požiarnej ochrany na území Vysokých Tatier po vetrovej kalamite“, písomne odsúhlasenom odbornou organizáciou ochrany prírody. Projekt musí v území ponechanom na samovývoj zabezpečiť účinný monitorovací systém sledovania lokalít potenciálne ohrozených požiarimi. Spôsob a forma bude riešená komplexne v protipožiarnych plánoch. Nakoľko naša odborná organizácia doteraz nemala možnosť uvedený projekt z hľadiska ochrany prírody posúdiť, Správa TANAPu navrhuje do projektu zapracovať a vytvoriť v období od 1. apríla do konca októbra príslušného roku systém monitorovacích letov, za účelom sledovania vzniku a vývinu lesných požiarov s presným určením okružnej trasy. Pátracie a hliadkovacie lety je potrebné v dňoch zvýšeného nebezpečia požiarov vykonávať dvakrát za deň. Vznik požiaru pilot nahlási príslušnému hasičskému zboru. V prípade nemožnosti nasadenia pozemnej hasičskej techniky (nesprístupnené lokality ap.), uvažovať s leteckým hasením lesného požiaru. Prevenciu a kontrolu je potrebné zabezpečiť aj systémom strážnej služby (stráž prírody, lesná stráž). Kontrolná činnosť bude vykonávaná v jednotlivých strážnych úsekoch profesionálnymi strážcami TANAP-u so zameraním na bezzásahové územia. Počas pretrvávajúcích mimoriadnych poveternostných podmienok (extrémne suchu, teplo) by mal projekt požiarnej ochrany priamo zakázať vstup osôb do ohrozeného územia.

Pre zachovanie národného parku je potrebné urýchlene ukončiť zonáciu územia, schválením ktorej sa predíde udeľovaniu výnimiek zo zákona v 5. stupni ochrany prírody.

Pri zasahovaní v lesných porastoch požadujeme voliť technológie s maximálnou mierou chrániace lesné spoločenstvo, pôdny povrch a vodný režim. Správa TANAPu svoje stanovisko podmieňuje splnením týchto podmienok:
Rešpektovať požiadavky na ochranu vodných zdrojov, definované v prílohe stanoviska.

S pozdravom

Ing. Tomáš Vančura
riaditeľ

Prílohy zaslané e-mailom:

Tabuľka - porasty v NPR a PR, v ktorých je potrebné udeliť výnimku zo zákona 543/2002 Z.z.

Stanovisko Podtatranskej vodárenskej spoločnosti ,a.s. k „Odstraňovaniu dôsledkov vetrovej kalamity“ – požiadavky na ochranu vodných zdrojov

Stanovisko WWF k vetrovej kalamite v TANAPe

„Projekt revitalizácie lesov postihnutých veternou smršťou“ –návrh Správy TANAPu

Journal of pesticide reform (Fox, 1996)